

Wykorzystanie narzędzi rachunkowości zarządczej w sprawozdawczości finansowej na przykładzie MSSF 8 „Segmenty operacyjne”

Stanisław Hońko*

Streszczenie: Cel badawczy – celem artykułu jest wskazanie powiązań między narzędziami rachunkowości zarządczej i sprawozdawczości finansowej na przykładzie MSSF 8. Przedmiot badawczy – punktem wyjścia było przedstawienie wybranych rozwiązań MSR/MSSF, wymagających stosowania narzędzi rachunkowości zarządczej. Kolejnym krokiem było szczegółowe przedstawienie rozwiązań MSSF 8 oraz przykłady segmentów operacyjnych w spółkach objętych indeksem WIG 20. Metody badawcze – na etapie opisu rozwiązań MSR/MSSF posłużono się głównie metodą dedukcji, natomiast w części empirycznej wykorzystano podejście indukcyjne. Zastosowano metodę obserwacyjną i metodę indywidualnych przypadków. Najważniejsze wyniki badań – współczesna sprawozdawczość finansowa wymaga stosowania narzędzi rachunkowości zarządczej w szerokim zakresie. Najlepszym przykładem jest MSSF 8, w którym wprost wymaga się zastosowania podejścia zarządczego przy wydzieleniu segmentów działalności.

Słowa kluczowe: MSR/MSSF, sprawozdanie finansowe, segmenty działalności, rachunkowość zarządcza

Wprowadzenie

Zwiększenie potrzeb informacyjnych kierownictwa i dostawców kapitału przyczyniło się do częściowego zatarcia granic między rachunkowością a innymi systemami informacyjnymi i systemami zarządzania w jednostce (Gmytrasiewicz 2008: 21). Rachunkowość finansowa w coraz szerszym zakresie wykorzystuje narzędzia rachunkowości zarządczej. Ta tendencja jest szczególnie widoczna w Międzynarodowych Standardach Rachunkowości (MSR/MSSF), w których ważną rolę odgrywają szacunki i estymacje. Należy zgodzić się z P. Kabalskim (2012), że nie jest możliwe zapewnienie użyteczności sprawozdań finansowych bez właściwie funkcjonującego systemu rachunkowości zarządczej. Tym bardziej, że „dla nowoczesnego specjalisty rachunkowości zarządczej żaden wymóg MSSF nie będzie dziwny lub niewykonalny”.

Celem artykułu jest przedstawienie powiązań między narzędziami rachunkowości zarządczej i sprawozdawczością finansową na przykładzie Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej nr 8 „Segmenty operacyjne”. Odrębną kwestią jest odpowiedź na pytanie czy wymagania określone w MSSF 8 wpływają na poprawę jakości in-

---

* dr Stanisław Hońko, Uniwersytet Szczeciński, Instytut Rachunkowości, ul. A. Mickiewicza 64, 71–101 Szczecin, e-mail: honko@wneiz.pl.

formacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Przyjętemu celowi został podporządkowany układ treści, obejmujący:

- wskazanie wybranych narzędzi rachunkowości zarządczej wykorzystywanej przy sporządzaniu sprawozdań finansowych według MSR/MSSF,
- syntetyczny opis MSSF 8 oraz wskazanie powiązań między instrumentami rachunkowości zarządczej a wydzieleniem segmentów operacyjnych,
- przykłady prezentacji i ujawnień informacji w zakresie segmentów działalności w wybranych spółkach notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

1. Relacje między rachunkowością zarządczą i rachunkowością finansową

Nie ma wątpliwości, że rachunkowość zarządcza czerpie dane pochodzące z systemu rachunkowości finansowej, ale czy przepływ tych informacji jest jednostronny? Ze względu na zorientowanie rachunkowości zarządczej na użytkowników wewnętrznych, dane pochodzące z ewidencji księgowej są odpowiednio przystosowywane i przetwarzane. Rachunkowość zarządcza, koncentrując się na pomiarze finansowym i niefinansowym, służy określeniu strategii działalności i jej realizacji przy podejmowaniu decyzji w celu efektywnego wykorzystywania zasobów (Jaruga 2010: 41). Rachunkowość finansowa zaspokaja zaś potrzeby informacyjne użytkowników zewnętrznych, wśród których na pierwsze miejsce wysuwają się dostawcy kapitału. Warto zauważyć, że mimo odmiennych odbiorców informacji, oba obszary rachunkowości korzystają z tej samej bazy danych, uzupełnianej na bieżąco rejestrowanymi zapisami w księgach rachunkowych.

Istnieje wiele przykładów wykorzystania narzędzi rachunkowości zarządczej w MSR/MSSF, co ukazano w tabeli 1.

Tabela 1

Przykłady zastosowania narzędzi rachunkowości zarządczej na potrzeby sprawozdań finansowych sporządzanych zgodnie z MSR/MSSF

Lp.	Narzędzia rachunkowości zarządczej	MSR/MSSF	Zastosowanie
1.	Rachunek dyskontowy i budżetowanie	MSR 36	– ustalanie wartości użytkowej aktywów na potrzeby pomiaru wartości odzyskiwalnej na dzień bilansowy
		MSR 40	– ustalanie wartości godziwej nieruchomości inwestycyjnych metodą dochodową
		MSR 16, MSR 38	– ustalanie wartości godziwej rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych metodą dochodową – sporządzanie budżetu w celu weryfikacji założenia o przyszłych korzyściach ekonomicznych wynikających z zakończonych prac rozwojowych – rozliczanie rezerw na koszty demontażu środków trwałych
		MSR 37	– sporządzanie budżetów z uwzględnieniem zmian wartości pieniądza w czasie przy szacowaniu zmniejszenia korzyści ekonomicznych w przyszłości
		MSR 11, MSR 18	– sporządzanie budżetów na potrzeby pomiaru stopnia zaawansowania usług, w tym budowlanych

Lp.	Narzędzia rachunkowości zarządczej	MSR/MSSF	Zastosowanie
2.	Metody wyodrębniania kosztów stałych i zmiennych oraz analiza odchyleń	MSR 2	– podział kosztów na stałe i zmienne w celu ustalenia kosztu wytworzenia produktów gotowych – stosowanie budżetowania i analizy odchyleń przy szacowaniu kosztów niewykorzystanej zdolności produkcyjnej
3.	Analiza SWOT i BSC	MSR 1	– ocena zdolności jednostki do kontynuacji działalności
4.	Wydzielanie ośrodków odpowiedzialności	MSSF 8	– wydzielanie segmentów operacyjnych, będących zazwyczaj centrami zysku lub centrami inwestycji
		MSR 36	– wydzielanie ośrodków wypracowujących przepływy pieniężne na potrzeby pomiaru wartości aktywów
5.	Rachunek cyklu życia produktów	MSR 38	– szacowanie okresu użytkowania aktywów niematerialnych
6.	Rachunek kosztów jakości	MSR 37	– szacowanie kosztów napraw gwarancyjnych
7.	Rachunek prawdopodobieństwa	MSR 37	– szacowanie rezerw z uwzględnieniem prawdopodobieństwa zmniejszenia korzyści ekonomicznych
		MSR 36	– uwzględnianie prawdopodobieństwa wpływów przy szacowaniu wartości aktywów

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Kabalski 2012).

2. Podstawowe założenia MSSF 8 „Segmenty operacyjne”

MSSF 8 „Segmenty operacyjne” wszedł w życie 1 stycznia 2009 roku, zastępując MSR 14 „Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności”. Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości, dążąc do zbieżności standardów rachunkowości w skali globalnej, przy tworzeniu MSSF 8 uwzględniła rozwiązania przyjęte w amerykańskim standardzie SFAS 131 „Ujawnianie informacji na temat segmentów jednostki i informacji powiązanych”. Z oświadczenia RMSR wynika, że rozwiązania przyjęte w obu standardach w najważniejszych kwestiach są zbieżne.

Nowością w MSSF 8, w porównaniu z uprzednio obowiązującymi rozwiązaniami, są następujące wymagania (MSSF 2011: B666):

- informacje o segmentach jednostki powinny odpowiadać strukturze organizacyjnej jednostki,
- określone kwoty mogą być przypisane do segmentów tylko pod warunkiem, że w były w ten sposób klasyfikowane w raportach zarządczych,
- zasady rachunkowości służące do opracowywania informacji o segmentach powinny być takie same jak w rachunkowości zarządczej.

Jak wynika z wymienionych założeń, jednostki nie wydzielają odrębnych segmentów na potrzeby sprawozdawczości finansowej, ale agregują informacje według zasad przyjętych w rachunkowości zarządczej jednostki. W uzasadnieniu wniosków do MSSF wskazuje się, że definiowanie segmentów na podstawie wewnętrznej struktury organizacyjnej jednostki sprzyja użyteczności sprawozdań finansowych, ponieważ (MSSF 2011: B668):

- odbiorcy sprawozdań finansowych mają możliwość przyjrzenia się jednostce „oczami kierownictwa”, co zwiększa wartość prognostyczną informacji,
- wydzielanie segmentów na podstawie istniejących struktur zmniejsza subiektywizm.

Niewątpliwą zaletą identycznej segmentacji działalności na potrzeby zewnętrzne i wewnętrzne jest również obniżenie kosztów i pracochłonności przygotowania informacji.

W uzasadnieniu wniosków stwierdza się także, że wydzielenie segmentów operacyjnych ma kluczowe znaczenie dla pełnej analizy jednostki, gdyż „jeden słaby element w grupie odgrywa analogiczną rolę pleśni na części owocu; ma możliwość rozprzestrzenienia się po całości” (MSSF 2011: B664).

Z wprowadzenia do MSSF 8 wynika, że jednostki nie mają obowiązku przedstawiania szczegółowych informacji o segmentach działalności, jeżeli takie informacje nie są gromadzone na wewnętrzne potrzeby jednostki, nie są dostępne, a koszt ich pozyskania byłby nadmierny (MSSF 8 2011: par. WP7).

Segment operacyjny został zdefiniowany w §5 MSSF 8 jako 5 część składowa jednostki:

- zaangażowana w działalność gospodarczą generującą przychody i ponosząca koszty (w tym przychody i koszty związane z transakcjami z innymi częściami składowymi tej samej jednostki),
- której wyniki działalności są monitorowane przez głównego decydenta operacyjnego jednostki i są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji o zasobach alokowanych do segmentu i przy ocenie wyników działalności segmentu,
- w przypadku której są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Wątpliwości może budzić ostatnia część definicji dotycząca dostępności informacji o wydzielonej części jednostki. Nie wiadomo bowiem czy chodzi o obecną strukturę systemu informacyjnego, czy o zupełny brak możliwości uzyskania informacji na temat segmentu. Zdobywanie oddzielnych informacji jest kwestią odpowiedniego dostosowania systemu rachunkowości z wykorzystaniem narzędzi rachunkowości zarządczej, takich jak wydziałanie ośrodków odpowiedzialności lub budżetowanie.

Warto wyjaśnić pojęcia: „główny decydent operacyjny” oraz „kierownik segmentu”. Główny decydent operacyjny to osoba uprawniona do podziału zasobów i oceny wyników w segmentach (MSSF 8 2011: par. 7), natomiast kierownik segmentu jest osobą bezpośrednio odpowiedzialną za wyniki segmentu.

Na uwagę zasługuje stwierdzenie z wprowadzenia do MSSF 8, że informacje finansowe powinny być przygotowane według takich samych zasad, jak stosowane przez kierownictwo przy ocenie wyników segmentów oraz przy podejmowaniu decyzji o alokowaniu zasobów do danego segmentu (MSSF 8 2011: WP5). W standardzie wyjaśnia się również, że nie każda wyodrębniona część jednostki może być uznana za segment operacyjny. Przykładem jest siedziba przedsiębiorstwa, która z założenia nie generuje przychodów, a zatem nie spełnia definicji segmentu operacyjnego. Określa się również kryteria wyodrębniania segmentów, stwierdzając, że nie trzeba zamieszczać informacji o wszystkich częściach przedsiębiorstwa spełniających warunki uznania za segment operacyjny. Z tego obowiązku zwalnia się jednostkę, jeżeli segmenty operacyjne nie przekraczają progów ilościowych, wynikających z §13 (tab. 2). Segmenty operacyjne osobno prezentowane w sprawozdaniu finansowym są określane mianem segmentów sprawozdawczych.

Należy zauważyć, że w wypadku, gdy łączne przychody wydzielonych segmentów sprawozdawczych stanowią mniej niż 75% przychodów jednostki, wówczas należy wyodrębnić dodatkowe segmenty, które nie przekraczają kryteriów opisanych w tabeli 2. Choć liczba segmentów operacyjnych nie jest limitowana, to w wypadku wydzielenia większej liczby niż 10, w MSSF 8 sugeruje się zwrócenie uwagi na nadmierną szczegółowość informacji.

Tabela 2

Progi ilościowe, których przekroczenie powoduje konieczność wyodrębnienia informacji o segmentach operacyjnych

Lp.	Wyszczególnienie
1.	Przychody segmentu na rzecz klientów zewnętrznych oraz w ramach jednostki stanowiące co najmniej 10% łącznych przychodów zewnętrznych i wewnętrznych wszystkich segmentów operacyjnych
2.	Wynik segmentu (zysk lub strata) stanowiący co najmniej 10% z: połączonego zysku wszystkich segmentów wykazujących zysk albo połączonej straty wszystkich segmentów wykazujących stratę
3.	Aktywa segmentu stanowią co najmniej 10% ogółu wszystkich aktywów jednostki

Źródło: opracowanie własne na podstawie §13 MSSF 8.

MSSF 8 obliguje jednostki do wielu ujawnień, a w szczególności do określenia (MSSF 8 2011: par. 22):

- kryteriów decydujących o wydzieleniu segmentów sprawozdawczych, ze wskazaniem czy kierownictwo wydzieliło segmenty na podstawie zróżnicowanych produktów i usług, obszarów geograficznych, rodzaju środowiska regulacyjnego czy kombinacji tych czynników, oraz
- rodzajów produktów i usług, z tytułu których segment sprawozdawczy osiąga swoje przychody.

Informacja o każdym segmencie jest szczegółowa i obowiązkowo obejmuje zyski i straty danego segmentu (MSSF 8 2011: par. 23). Jeżeli informacja o aktywach i zobowiązaniach segmentów jest przekazywana w raportach wewnętrznych, to obowiązkowo powinna być prezentowana w sprawozdaniu finansowym. Niezależnie od wymienionych ujawnień obowiązkiem jednostki jest zamieszczenie dla każdego segmentu sprawozdawczego informacji o:

- przychodach od klientów spoza jednostki,
- przychodach osiągniętych w transakcjach z innymi segmentami,
- przychodach i kosztach z tytułu odsetek,
- amortyzacji i innych istotnych pozycjach niepieniężnych,
- innych istotnych pozycjach przychodów i kosztów,
- udziale jednostki w zysku lub stracie jednostek stowarzyszonych lub we wspólnych przedsięwzięciach konsolidowanych metodą praw własności,
- kosztach lub przychodach podatkowych.

Jak wynika z przedstawionych wymagań MSSF 8, zakres informacji o segmentach sprawozdawczych jest szeroki i umożliwia kompleksową ocenę jednostki. Zasady wyodrębniania segmentów sprawozdawczych przez emitentów papierów wartościowych objętych indeksem WIG 20 są przedstawione w kolejnej części artykułu.

3. Polityka rachunkowości dotycząca segmentów sprawozdawczych wybranych spółek objętych WIG 20

Przedmiotem badań są informacje zawarte w sprawozdaniach finansowych wybranych spółek objętych indeksem WIG 20 na dzień 31 marca 2012 roku¹. Dobór próby jest uza-

¹ W badaniach posłużono się sprawozdaniami finansowymi spółek za 2010 r., gdyż na dzień złożenia artykułu do druku nie były dostępne sprawozdania finansowe za 2011 r.

sadniony skalą działalności jednostek, która przekłada się na ich kapitalizację rynkową. Można również przypuszczać, że jakość sprawozdań finansowych największych spółek notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych jest wysoka.

W tabeli 3 zestawiono przyjęte zasady wydzielenia segmentów operacyjnych w badanych jednostkach.

Tabela 3

Segmenty sprawozdawcze w spółkach objętych indeksem WIG 20

Lp.	Symbol spółki	Polityka rachunkowości wyodrębniania segmentów sprawozdawczych
1.	Asseco	Wyróżniono segmenty operacyjne: finanse i bankowość, administracja publiczna oraz przedsiębiorstwa. Żaden z segmentów operacyjnych spółki nie został połączony z innym segmentem w celu stworzenia powyższych sprawozdawczych segmentów operacyjnych. Spółka zaprzestała ujawniania informacji o aktywach i zobowiązaniach segmentu, ponieważ główny organ spółki odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych nie dokonuje przeglądu aktywów i zobowiązań segmentu (z wyjątkiem wartości firmy segmentu).
2.	Bogdanka	Grupa prowadzi działalność tylko w jednym segmencie, ponieważ koncentruje swoją działalność głównie na produkcji i sprzedaży węgla. Przychody ze sprzedaży innych produktów i usług w roku 2010 były nieistotne.
3.	BRE Bank	Segmenty zostały wyodrębnione z punktu widzenia określonych grup klientów oraz produktów według jednorodnych cech transakcji. Sprawozdawczość segmentów działalności jest przedstawiana na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej (kierownictwa). Grupa przyjęła, że role „kierownictwa” zgodnie z definicją MSSF 8, pełni Zarząd Banku. Zgodnie z MSSF 8 grupa wyodrębniła następujące segmenty operacyjne: bankowość detaliczna, korporacje i rynki finansowe oraz działalność handlową i inwestycyjną.
4.	Getin Bank	Działalność operacyjną Grupy Kapitałowej podzielono na pięć głównych segmentów: segment usług bankowych, segment zarządzania aktywami i funduszami, segment usług leasingowych, segment pośrednictwa finansowego, segment ubezpieczeń i bancassurance.
5.	GTC	Działalność grupy można podzielić na dwa główne segmenty: budowa i wynajem powierzchni biurowej i handlowej oraz budowa i sprzedaż lokali mieszkalnych. Działalność realizowana w ramach wymienionych powyżej segmentów operacyjnych jest realizowana w następujących obszarach geograficznych mających cechy wspólne: kraje CE3 (Polska i Węgry); Rumunia i Bułgaria; pozostałe kraje CEE (Serbia, Chorwacja, Ukraina, Słowacja, Rosja).
6.	Bank Handlowy	Segment działalności podlega określonemu ryzyku, jak również wiąże się z występowaniem korzyści, które są właściwe wyłącznie dla danego segmentu. Za wzór sprawozdawczy stosowany do segmentów przyjęto podział branżowy, ponieważ ryzyko i stopy zwrotu wynikają z różnic pomiędzy produktami. Bank jest zarządzany na poziomie dwóch głównych segmentów – bankowości komercyjnej i inwestycyjnej oraz bankowości detalicznej. Przeporządkowania aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów banku do segmentów dokonano na podstawie wewnętrznych informacji przygotowywanych dla potrzeb zarządczych.
7.	JSW	Zarząd zidentyfikował segmenty operacyjne na podstawie sprawozdawczości finansowej spółek wchodzących w skład grupy. Informacje pochodzące z tej sprawozdawczości są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji strategicznych w grupie, wyróżniając segmenty: węgiel, koks i pozostałe. Organem podejmującym kluczowe decyzje jest zarząd jednostki dominującej. Miarą wyniku finansowego poszczególnych segmentów operacyjnych grupy analizowaną przez zarząd jest zysk/strata operacyjny/a segmentu.
8.	Kernel	Dane według segmentów operacyjnych są wykazywane zgodnie z wewnętrznymi zasadami sprawozdawczości w celu przedstawienia kierownictwu podejmującemu decyzje operacyjne w celu podziału zasobów według segmentów i osiągnięcia jak

Lp.	Symbol spółki	Polityka rachunkowości wyodrębniania segmentów sprawozdawczych
		najwyższej ich efektywności. Do kierownictwa operacyjnego należy kadra kierownicza oraz członkowie rady dyrektorów. Wydzielono następujące segmenty: butelkowany olej słonecznikowy, olej słonecznikowy luzem, zboże usługi przeładunku zboża i usługi, usługi przechowywania zboża, rolnictwo. Ponieważ zarządzanie finansowe odbywa się w grupie w sposób zcentralizowany, zobowiązania finansowe nie dzieli się według segmentów. Wskutek tego zobowiązania poszczególnych segmentów nie zawierają zobowiązań finansowych.
9.	KGHM	Głównym organem podejmującym decyzje w zakresie alokacji zasobów oraz dokonującym oceny wyników działalności segmentów (tzw. GDO) jest Zarząd KGHM Polska Miedź SA. W wyniku analiz kryteriów łączenia oraz progów ilościowych wydzielono segment sprawozdawczy: „Produkcja miedzi, metali szlachetnych i innych produktów hutnictwa” oraz segment łączący wszystkie pozostałe segmenty operacyjne nazwany jako „Wszystkie pozostałe segmenty”. Raporty wewnętrzne o wynikach spółek grupy kapitałowej sporządza się w okresach miesięcznych w wersji skróconej, natomiast w okresach kwartalnych w rozszerzonym zakresie.
10.	Lotos	Wyróżnia się dwa segmenty, a mianowicie: wydobywczy oraz produkcji i handlu. Segmenty są identyfikowane na poziomie grupy.
11.	PBG	Grupa Kapitałowa PBG wyróżnia cztery główne segmenty, w ramach których prowadzi działalność operacyjną: gaz ziemny, ropa naftowa i paliwa; woda; budownictwo przemysłowe i mieszkaniowe oraz budownictwo drogowe. Zarząd spółki dominującej analizuje wyniki segmentów operacyjnych na poziomie zysku (straty) z działalności operacyjnej. Pomiar wyników segmentów operacyjnych stosowany w kalkulacjach zarządczych jest zbieżny z zasadami rachunkowości zastosowanymi przy sporządzeniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Grupa Kapitałowa PBG prezentuje przychody ze sprzedaży, koszty oraz wynik (marżę brutto) w podziale na segmenty, nie prezentuje natomiast aktywów i pasywów bilansu w podziale na segmenty z działalności z uwagi na to, że część środków trwałych jest wykorzystywana do produkcji zaliczanej do różnych segmentów i nie ma możliwości przypisania zapasów materiałów do poszczególnych segmentów oraz niemożliwe jest przypisanie do segmentów zobowiązań z tytułu dostaw i usług oraz przychodów i kosztów pozostałej działalności operacyjnej i finansowej.
12.	PEKAO	Prezentacja informacji według segmentów branżowych oparta jest na stosowanym modelu zarządczym, w którym głównym kryterium podziału sprawozdawczości grupy na segmenty jest klasyfikacja klienta w zależności od jego profilu i modelu obsługi. Model zarządczy w obszarze budżetowania i monitorowania wyników segmentów obejmuje wszystkie składowe rachunku zysków i strat do poziomu zysku brutto. Oznacza to, że poszczególnym segmentom przypisane są zarówno dochody uzyskane w ramach działalności tego segmentu, jak i koszty operacyjne związane z tą działalnością (zarówno koszty bezpośrednie, jak i koszty alokowane, zgodnie z przyjętym modelem alokacji), a także pozostałe składowe rachunku zysków i strat. Segmentacja grupy obejmuje następujące obszary: bankowości detalicznej, bankowości prywatnej, bankowości korporacyjnej i inwestycyjnej, zarządzanie aktywami i pasywami i pozostałe.
13.	PGE	Organizacja i zarządzanie grupą odbywa się w podziale na segmenty, uwzględniające rodzaj oferowanych produktów i usług. Każdy z segmentów stanowi strategiczną jednostkę gospodarczą, oferującą inne wyroby i obsługującą inne rynki. Wyróżniono segmenty: energetyka konwencjonalna, energetyka odnawialna, obrót hurtowy, dystrybucja, sprzedaż detaliczna.
14.	PGNIG	Przyjęto, że podstawowym podziałem na segmenty operacyjne jest podział według rodzajów działalności. Segmenty grupy objęte sprawozdawczością, zgodnie z MSSF, są następujące: poszukiwanie i wydobywanie, obrót i magazynowanie, dystrybucja oraz pozostała działalność. Aktywa segmentu obejmują wszystkie aktywa operacyjne wykorzystywane przez segment, na które składają się głównie gotówka, należności, zapasy, środki trwałe w wartości pomniejszonej o umorzenie i odpisy aktualizujące. Podczas, gdy większość aktywów może być bezpośrednio przyporządkowana do poszczególnych segmentów, wartość aktywów użytkowanych przez dwa lub więcej segmentów aloko-

Lp.	Symbol spółki	Polityka rachunkowości wyodrębniania segmentów sprawozdawczych
		wana jest do poszczególnych segmentów na podstawie stopnia wykorzystania tych aktywów przez odpowiednie segmenty. Zobowiązania segmentu obejmują wszelkie zobowiązania operacyjne, głównie zobowiązania handlowe, zobowiązania z tytułu wynagrodzeń i podatków, zarówno wymagalne, jak i naliczone oraz wszystkie rezerwy na zobowiązania, które można przypisać do danego segmentu.
15.	PKN Orlen	Działalność operacyjną grupy kapitałowej podzielono na: segment rafineryjny, segment detal, segment petrochemiczny.
16.	PKO BP	Grupa kapitałowa PKO Banku Polskiego SA obejmuje trzy podstawowe segmenty: detaliczny, korporacyjny i inwestycyjny.
17.	PZU SA	W ramach grupy PZU wyróżniono następujące segmenty operacyjne: ubezpieczenia majątkowe i osobowe, ubezpieczenia na życie, ubezpieczenia emerytalne. Ze względu na specyfikę poszczególnych segmentów, żadne nie podlegały łączeniu. Dane finansowe segmentu ubezpieczeń emerytalnych nie osiągały progów brzegowych zdefiniowanych w punkcie 13 MSSF 8, ale ze względu na swą odrębność oraz stosowany w grupie PZU system wewnętrznej sprawozdawczości finansowej zostały zaprezentowane oddzielnie. Grupa PZU stosuje uzupełniający podział segmentów wg kryterium geograficznego, na podstawie którego wyodrębniono następujące segmenty: Polska, Litwa, Ukraina. Wszystkie transakcje gospodarcze zawierane zarówno pomiędzy segmentami operacyjnymi, jak i geograficznymi są zawierane na warunkach rynkowych.
18.	Tauron	Podział sprawozdawczości grupy: wydobywanie, wytwarzanie, odnawialne źródła energii, sprzedaż energii oraz segment dystrybucji. Aktywa segmentu nie zawierają podatku odroczonego, należności z tytułu podatku dochodowego oraz aktywów finansowych. Zobowiązania segmentu nie zawierają podatku odroczonego, zobowiązania z tytułu podatku dochodowego oraz zobowiązań finansowych. Nakłady inwestycyjne odpowiadają nabyciu rzeczowych aktywów trwałych, wartości niematerialnych i nieruchomości inwestycyjnych. Dodatkowo grupa prezentuje obszary geograficzne swojej działalności, które nie stanowią segmentów operacyjnych.
19.	TP SA	Grupa Telekomunikacja Polska wyróżnia: segment telefonii stacjonarnej oraz segment telefonii komórkowej. Ocena wyników segmentów dokonywana jest na podstawie przychodów, EBITDA, EBIT i nakładów inwestycyjnych.
20.	TVN	Grupa regularnie analizuje wewnętrzną sprawozdawczość zarządczą. Zarząd określił podział na segmenty działalności na podstawie tych raportów. Wydzielono następujące segmenty „Nadawanie i produkcja telewizyjna”, „Cyfrowa płatna telewizja satelitarna” i segment „On-line”. Pozostałe segmenty to głównie działalność telesprzedaży, usługi techniczne i usługi programowe.

Źródło: Opracowanie na podstawie sprawozdań finansowych spółek objętych indeksem WIG 20; sprawozdania zostały zamieszczone na stronach internetowych emitentów.

Na podstawie informacji zawartych w tabeli 3 można wyciągnąć następujące wnioski:

- w większości sprawozdań finansowych wydzielono więcej niż dwa segmenty działalności,
- w niektórych skonsolidowanych sprawozdaniach finansowych za segmenty sprawozdawcze uznano podmioty wchodzące w skład grupy kapitałowej (np. PZU, PGE i Grupa Lotos),
- w większości sprawozdań finansowych zaprezentowano odrębnie aktywa i pasywa oraz przychody i koszty związane z segmentami sprawozdawczymi (wyjątkiem są spółki Asseco i Kernel),
- rozliczenia wewnętrzne między segmentami następują zazwyczaj według cen rynkowych.

Podsumowując należy stwierdzić, że podział informacji w sprawozdaniu finansowym według segmentów umożliwia użytkownikom ocenę poszczególnych obszarów działalności

jednostki. Taka informacja jest niewątpliwie użyteczna przy ocenie zdolności jednostki do kontynuacji działalności, gdyż osiąganie korzyści z kilku segmentów sprzyja dywersyfikacji ryzyka.

Uwagi końcowe

W literaturze wyróżnia się dwa podsystemy rachunkowości – finansową i zarządczą (Karmańska 2006: 152). Podział ten wydaje się sztuczny wobec wzajemnych powiązań między rachunkowością finansową i zarządczą. W tradycyjnym ujęciu przyjmuje się, że jednym ze źródeł informacji zarządczych jest rachunkowość finansowa. Tymczasem istnieje coraz więcej przykładów na odwrotny przepływ informacji. Prospektywny charakter informacji w sprawozdaniach finansowych, szczególnie sporządzanych według MSR/MSSF, wymusza korzystanie z narzędzi rachunkowości zarządczej. Jednym z przykładów bezpośredniego zastosowania narzędzi rachunkowości zarządczej w sprawozdawczości finansowej, z niewątpliwą korzyścią dla interesariuszy, jest wyodrębnienie segmentów sprawozdawczych zgodnie z MSSF 8.

Literatura

- Gmytrasiewicz M. (2008), *Rachunkowość – podstawowe założenia i zasady*, Difin, Warszawa.
- Jaruga A.A. (2010), *Istota, rola i rozwój rachunkowości zarządczej*, w: A.A. Jaruga, P. Kabalski, A. Szychta, *Rachunkowość zarządcza*, Oficyna Wolters Kluwer Business, Warszawa.
- Kabalski P. (2012), *Rachunkowość zarządcza jako źródło informacji dla sprawozdań finansowych sporządzanych według MSSF/MSR*, „Controlling i rachunkowość zarządcza” nr 2 i 3.
- Karmańska A. (2006), *Rachunkowość w Systemie Informacyjnym w przedsiębiorstwie*, w: *Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów w systemie informacyjnym przedsiębiorstwa*, red. A. Karmańska, Difin, Warszawa.
- MSSF 2011 (2011), SKWP, IFRS Foundation, Londyn–Warszawa.

THE APPLICATION OF MANAGEMENT ACCOUNTING BASED ON IFRS 8 „OPERATING SEGMENTS”

Abstract: The purpose of research – the purpose of this texts was to identify the relationship between management accounting tools and financial reporting based on example of IFRS 8 “Operating segments”. Object of research – the starting point was to present some solutions to IAS / IFRS, demanding the use of management accounting tools. The next step was a presentation of solutions of IFRS 8 in the companies listed by the WIG 20 (biggest companies on Warsaw Stock Exchange). Methods – at the stage of descriptions of the IAS / IFRS the deduction was main method. While the empirical research the induction approach is used. The method of observation and the method of individual cases is also applied. The key findings – contemporary financial reporting require the use of management accounting in a wide range. The best example is the IFRS 8, wherein the application requires a management approach in isolating segments.

Keywords: IAS / IFRS financial statements, segments, management accounting

Cytowanie

- Hońko S. (2013), *Wykorzystanie narzędzi rachunkowości zarządczej w sprawozdawczości finansowej na przykładzie MSSF 8 „Segmenty operacyjne”*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 757, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 58, Szczecin, s. 193–201; www.wneiz.pl/frfu.

